

Lähtettäjä:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry —
Helsingfors naturskyddsförening rf
Itälahdenkatu 22 B
00210 Helsinki
helsy@sll.fi

Vastaanottaja:

Helsingin kaupungin kirjaamo,
kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto
PL 10, 00099 Helsinki
helsinki.kirjaamo@hel.fi

Muistutus ehdotuksesta Helsingin kaupungin rakennusjärjestyksen tarkistamiseksi (HEL 2022-000784)

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry:n (rek.nro 116.353, 3789 jäsentä loppuvuonna 2021) tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (entinen Uudenmaan maakunta sekä Sipoo entisellä Itä-Uudellamaalla).

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry:n (rek.nro 130.861, 4694 jäsentä loppuvuonna 2021) tarkoituksena on edistää monimuotoisen luonnon ja elinkelpoisen ympäristön sekä kulttuuri- ja rakennusperinnön hoitoa ja varjelua ihmisen ja kaikkien elollisten onneksi. Tarkoituksena on myös toimia luonnon- ja ympäristönsuojelua harrastavien henkilöiden yhdyssiteenä Helsingin kaupungissa.

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry ja Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry ovat tutustuneet ehdotukseen Helsingin kaupungin rakennusjärjestyksen tarkistamiseksi ja lausuvat mielipiteenään seuraavaa.

Yleistä

Pidämme luonnonarvojen entistä vahvempaa huomioimista myös rakentamisessa välttämättömänä kehityskulkuna. On tervetullutta, että lintujen ikkunatörmäysten vähentämiseksi laadittu kuntalaisaloitteemme on huomioitu esityksen yleisperusteluissa. Lasirakentamisen kehitys lintuystävälliseen suuntaan erilaisten ratkaisujen avulla on merkittävä linjamuutos rakentamisessa, luonnon monimuotoisuuden huomioimisessa sekä luontokadon torjumisessa kaupunkiolosuhteissa. Tämän vuoksi pidämme perusteltuna antaa lintuystävällisestä lasirakentamisesta tarpeellisia määräyksiä rakennusjärjestyksessä. Esityksen perusteluissa kuitenkin todetaan, että *"[...]lintujen törmäysriskiasia tullaan ratkaisemaan samassa yhteydessä kuin rakennusjärjestystä päivitetään rakentamislain voimaan tulon johdosta."* Hallituksen syksyllä 2022 eduskunnalle antama esitys uudeksi rakentamislaini tulee esityksen mukaisesti voimaan 1.1.2024. Näkemysksemme mukaan lintujen ikkunatörmäyskuolemien vähentäminen on syytä huomioida rakennusjärjestyksessä jo ennen tätä siirtymää, eikä asian lykkääminen rakennusjärjestyksen päivityksen yhteyteen ole perusteltua.

Lintuystävällisellä lasilla tarkoitamme lasia, joka on visuaalisesti kuvioitua, UV-kuvioitua, samennettua tai muilla rakenteilla peitettyä lintujen törmäysriskin vähentämiseksi. Lasikuviointien ja rakenteiden tulee levittäytyä koko lasipinnalle, ja kuvioiden tai rakenteiden välisten vapaiden aukkojen ei tule olla enempää kuin 5x10 cm (ks. mm. Rössler ym. 2015).

Ehdotus pykäläksi 32 a § Lasirakentamista koskevat määräykset

Esitämme lasirakentamista koskevia määräyksiä sisällytettäväksi rakennusjärjestykseen omana pykälänään selkeyden vuoksi. Lasirakentamista ohjataan Helsingissä tällä hetkellä mm. kansallisiin säädöksiin pohjautuvien rakentamisen yhtenäisten käytäntöjen (Topten) sekä oikeudellisesti sitovien, yleispiirteisten ja lasirakentamisen suuria linjoja ohjaavien asemakaavamääräysten avulla. Nämä käytännöt on syytä säilyttää ja niitä tulee edelleen kehittää. Yksityiskohtaisemmin asiaa on kuitenkin perusteltua ohjata myös rakennusjärjestyksen avulla.

Rakennusjärjestyksen määräysten tulee ohjata kaikkea lasirakentamista ikkunoista ja muista rakennusten lasipinnoista muihin lasisiin rakennelmiin kuten sillankaiteisiin, melusteisiin, tuuliseiniin ja bussipysäkkeihin. Lähtökohtana tulee olla se, että kaikki sellaiset lasipinnat, joista ei ole välttämättömää nähdä esteettömästi läpi, tulee toteuttaa lintuystävällisesti. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi lasipintojen kuviointia, uv-pintoja, viherseinien, rimojen tai tuplajulkisivujen kaltaisia rakenteellisia ratkaisuja, lasipintojen suuntaamista kaltevasti maata kohti tai valaistuksen suunnittelua lintuystävällisesti. Erityisen tärkeää tällaisten määräysten antaminen on sellaisille kohteille, joissa yhtenäistä heijastavaa tai läpinäkyvää pinta-alaa on paljon ja joiden ympäristössä on runsaasti näistä pinnoista heijastuvaa kasvillisuutta.

Tässä pykälässä esitetyt määräykset on syytä ulottaa koskemaan myös ehdotuksen 21 §:ssä tarkoitettuja rakennelmia, jos niiden toteuttamisessa hyödynnetään lasipintoja.

Muut pykäläkohtaiset huomiot

12 § Tontin ja rakennuksen osoitmerkinnät

Ehdotamme pykälän 1 momenttiin lisättäväksi mainintaa siitä, että osoitmerkinnät tulee valaista muuten kuin alhaalta ylöspäin osoittavilla valaisimilla aina kun se on mahdollista. Alhaalta ylös heijastuva valo lisää verraten paljon valosaasteen määrää ja on haitallista mm. linnuille (Evans Ogden 2002), minkä vuoksi

valaistusta on näiltä osin tarpeellista ohjata myös rakennusjärjestyksen määräyksiin kaupungin valaistukseen ja viherrakenteisiin liittyvän ohjeistuksen ohella.

13 § Pihamaan rakentaminen

Esitämme pykälän 1 momenttiin seuraavaa täsmennystä: *”Istutuksissa on suosittava kotoperäistä lajistoa.”* Kotoperäisten kasvilajien suosiminen voi vaikuttaa positiivisesti sekä hyönteisten että hyönteisiä syövien lintujen populaatioihin ja auttaa ylläpitämään kestäviä ravintoverkkoja (Narango ym. 2018).

31 a § Puiden säilyttäminen ja lisääminen tonteilla

31 b § Viherkerroin

Pidämme rakennusjärjestykseen esitettyjä pykälä 31 a § ja 31 b § tervetulleina lisäyksinä. 31 a §:n 3 momentissa esitetään, että mikäli rakentamisen vuoksi on välttämätöntä kaataa puita lintujen pesimäaikana 1.4.–31.7., tulee lintuasiantuntijan tarkastaa kaadettavat puut luonnonsuojelulain mukaisen lintujen pesimärauhan varmistamiseksi. Tämä tarkoittaisi perustelujen mukaan sitä, että jos kaadettavissa puissa on lintujen pesiä, kyseisiä puita ei saa pesimäaikana kaataa. Tämä on vähimmäisvaatimus ja sellaisena hyvä lisäys rakennusjärjestykseen. Esitämme kyseiseen momenttiin selkeyden vuoksi lisättäväksi mainintaa lintuasiantuntijan tekemässä tarkastuksessa löydettyjen pesäpuiden kaatamiskiellosta pesimäaikana.

Viherkertoimen ottaminen käyttöön rakennusjärjestyksessä on niin ikään perusteltu lisä, kunhan kertoimella ei perustella puiden ja muun kasvillisuuden karsimista muiden vaihtoehtojen tieltä. Linjaus omakoti- ja paritalojen talousrakennuksiin rakentamisen yhteydessä toteutettavista viherkatoista (ellei katoille sijoiteta aurinkopaneeleja tai -keräimiä) on kannatettava: viherkatoilla voi olla lintuja ja muita eliöitä lisäävä vaikutus, ja ne voivat parantaa useiden lintulajien oloja kaupungeissa lisäämällä elintilaa, piilopaikkoja, ravintoa sekä pesimäpaikkoja (Wooster ym. 2007, Komi 2022). Pesintää ajatellen viherkatoista on hyötyä maassa pesiville lajeille sekä mm. tiaisille ja rastaille, ja viherkatoille voidaan myös asentaa linnunpönttöjä kolopesijöitä varten. Viherkattojen koko, sijainti (viherverkostoihin, urbaaneihin viheralueisiin ja pesimäalueisiin nähden) sekä kasvillisuus ja mikroilmasto ovat ratkaisevia tekijöitä siinä, kuinka hyvin ne toimivat potentiaalisina pesimäpaikkoina (ks. Baumann ym. 2021, Komi 2022, Fernandez-Canero & Gozales-Redondo 2010). Koska viherkatot lähtökohtaisesti toimivat potentiaalisina pesimäpaikkoina sitä paremmin, mitä suurempi katon pinta-ala on, olisi esitetyn 31 b §:n 2 momentin määräys viherkattojen toteuttamisesta kannattavaa ulottaa koskemaan myös julkisia rakennuksia luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.

32 § Materiaalivalinnat

Ehdotamme pykälän yleiseen osaan lisättäväksi momenttia, jolla ohjataan pihojen pintamateriaalivalintoja. Piholla, varsinkin leikkipaikkojen ympäristössä, on enenevässä määrin alettu käyttää tekonurmea, kumia ja muita muovipinnoitteita. Tällaiset pinnoitteet eivät läpäise vettä, mikä on hulevesien imeytymisen kannalta ongelmallista. Lisäksi niistä irtoaa ympäristöön mikromuovia, eivätkä ne edistä mikrobimyönteistä pihasuunnittelua lasten immuunijärjestelmän kehityksen tukemiseksi. Rakennusjärjestyksen tulee ohjata välttämään muovipinnoitteita ja ohjata turvasoran, turvahakkeen ja muiden luonnonmateriaalien käyttöön turva-alustoissa.

37 § Julkisen kaupunkitilan rakennelmat ja laitteet

Ehdotamme pykälään lisättäväksi momenttia, jossa määrättäisiin julkiseen kaupunkitilaan sijoitettavien rakennelmien ja laitteiden lintuturvallisuudesta siten, että tällaisissa rakennelmissa ja laitteissa käytettävät lasipinnat ja muut heijastavat materiaalit tulee toteuttaa lintuystävällisesti törmäysriskin vähentämiseksi esimerkiksi kuvioinnin tai muiden ratkaisujen avulla. Poikkeuksena tästä olisivat sellaiset lasipinnat, joista on esimerkiksi turvallisuuden vuoksi välttämätöntä nähdä esteettömästi läpi. Määräys koskisi kaikkia nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain 126 a §:ssä tarkoitettuja rakennelmia ja laitteita, kuten aitoja, kaiteita, julkisivutoimenpiteitä, kaupunkikuvajärjestelyjä ja muita vastaavia.

42 § Tapahtumiin liittyvien rakennelmien, aitojen ja mainoslaitteiden pystyttäminen

Ehdotamme pykälän viimeiseen momenttiin täsmennyksenä mainintaa eläinlajistosta seuraavasti: "... eikä rakennelmista ja niiden käyttämisestä saa aiheutua vähäistä suurempaa haittaa ympäristölle eikä paikan kasvillisuudelle ja eläinlajistolle".

45 § Tilapäiset työmaarakennukset

Esitämme pykälän 1 momenttiin seuraavaa täsmennystä: "Tilapäisiä työmaarakennuksia ei saa sijoittaa arvokkaille luontokohteille."

Helsingissä 28.10.2022

Alexi Mikola

Puheenjohtaja

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —

Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Antti Halkka

Puheenjohtaja

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry —

Helsingfors naturskyddsförening rf

Emilia Pippola

Järjestösihteeri

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry —

Helsingfors naturskyddsförening rf

Lähteet:

Baumann, N. – Catalano, C. – Pasta, S., Improving Extensive Green Roofs for Endangered Ground-Nesting Birds. Julkaisussa Catalano, C. – Andreucci, M.B. – Guarino, R. – Bretzel, F. – Leone, M. – Pasta, S. (toim): Urban Services to Ecosystems. Future City, vol. 17 (2021), s. 13–29.

Evans Ogden, L.J., Summary Report on the Bird Friendly Program: Effect of Light Reduction on Collision of Migratory Birds. 2002.

Fernandez-Canero, R. – Gozales-Redondo, P., Green Roofs as a Habitat for Birds: A Review. Journal of Animal and Veterinary Advances, 9(15) (2010), s. 2041–2052.

Komi, E., Lintukadon ehkäiseminen arkkitehtuurin keinoin. Aalto-yliopisto 2022.

Narango, D.L. – Tallamy, D.W. – Marra, P.P., Nonnative Plants Reduce Population Growth of an Insectivorous Bird. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, 115(45), s. 11549–11554. 2018.

Rössler, M. – Nemeth, E. – Bruckner, A., Glass Pane Markings to Prevent Bird-Window Collisions: Less Can Be More. Biologia (Poland) 70(4)/2015, s. 535–541.

Wooster, E.I.F. – Fleck, R. – Torpy, F. – Ramp, D. – Irga, P.J., Urban Green Roofs Promote Metropolitan Biodiversity: A Comparative Case Study. Building and Environment 207, 108458 (2007).